

7. Bibelen – Guds ord

Et helt bibliotek.

Bibelen er ikke bare én bok. Den er et helt bibliotek. Det gamle testamente inneholder 39 bøker. Noen av bøkene kaller vi ”De historiske bøker” rett og slett fordi de framstiller Israels historie. De forteller oss hvordan Gud frelste og ledet sitt folk. Det var ikke et spesielt fromt folk han hadde valgt seg ut. Tvert imot, det var et folk som stadig gjorde opprør og aldri hadde lyst til å følge ham lenge om gangen. Men Gud gav ikke opp. Han talte til rette, og han trøstet. Han straffet, og han frelste. Selv om folket var troløst, var Gud trofast. Han ville oppfylle sine løfter til dem. Profeter kaller vi dem som sto fram med budskap fra Gud i en rekke ulike historiske situasjoner. De talte både til dom og frelse. De forkynte dom fordi folket vendte Gud ryggen og begynte å dyrke avguder i stedet, fordi de ble grådige materialister som bare tenkte på seg selv, og fordi de ikke levde etter Guds bud på det seksuelle området. Profetene så også for seg en frelserskikkelse som skulle komme med noe helt nytt. De så rett og slett fram mot Jesu komme.

Vi finner 16 profetbøker i Det gamle testamente. De poetiske bøkene inneholder blant annet Det gamle testamentes salmebok og bønnebok. Her kommer folket fram for Gud med sine spørsmål, klager og sorger, og de kommer med sin glede og takknemlighet. Selv om disse bøkene er mye mer enn 2000 år gamle, kan vi kjenne oss igjen i dem. Kulturen vi lever i, er veldig forskjellig fra den gang. Men vi mennesker er lett gjenkjennelige uansett hvor i historien eller geografien vi befinner oss. Vi er fremdeles ikke spesielt fromme. Vi gjør fremdeles opprør mot Gud. Vi trenger fremdeles frelse. Og Gud er fremdeles den samme trofaste. Han er i går, i dag og til evig tid den samme. Han møter fremdeles synden med dom, men den angrende synder med frelse.

Det nye testamente inneholder 27 bøker. Fire evangelier og Apostlenes gjerninger er de historiske bøkene. Evangeliene forteller oss om Jesu liv og hvordan han møtte mennesker. Apostlenes gjerninger forteller hvordan mennesker gjennom apostlene kom til tro over store deler av det romerske riket. De 21 brevene er brev apostlene skrev til ulike menigheter. Brevene vil hjelpe de kristne til å vokse i troen på Kristus og vokse i kjærlighet og gode gjerninger. De vil også hjelpe de kristne til å se forskjell på dem som lærte rett om Jesus og dem som ikke lærte rett. Og det viktigste av alt: De vil hjelpe de kristne til å holde fast på at vi ikke har noen mulighet til å bli frelst ved lovoppgjørelse og gjerninger, men bare av nåde og tro på grunn av det Jesus gjorde for oss.

Den siste boken, Johannes åpenbaring, forteller oss om framtiden, Jesu gjenkomst, den gamle jordens undergang og den nye jord under en ny himmel. En aktuell bok i en tid da ikke bare de kristne, men også de såkalte vitenskapsmenn, ser verdens undergang som en realistisk mulighet. Vi kan si det samme om Det nye testamente som vi sa om Det gamle. Selv om vi lever i en annen kultur, er det lett å kjenne seg igjen. Menneskenaturen har ikke forandret seg så mye på 2000 år, og Gud er fremdeles den samme han også.

Ingen tilfeldig tilblivelse

Hvordan bøkene i Det gamle testamente ble til og ble samlet, er det ikke plass til å komme inn på her. Men det er en interessant historie. Vi skal heller ta oss tid til å si litt om samlingen av bøkene i Det nye testamente. Har du hørt at det var kirkemøtet i Nikea som med knapt flertall besluttet hvilke bøker som skulle være med i Det nye testamente? I så fall har du hørt noe som det er veldig populært å hevde. Det er bare ikke sant. Kirkemøtet i Nikea hadde overhodet ikke Det nye testaments bøker på sakslisten sin. Allerede i god tid før år 100 var Paulus' brever samlet. Brevene er alle skrevet bare 20-35 år etter Jesu himmelfart. Evangeliene ble til i tiden fra år 60 til ca. år 100. De var tydeligvis samlet allerede før år 140, for da ble de alle sammen sitert av ulike kristne forfattere. Jeg har lyst til å ta med noen ord fra Bart D. Ehrman som har solide kunnskaper om disse skriftene: "De eldste og beste kildene vi har til å vite noe om Jesu liv, er ... de fire evangeliene i Det nye testamente, Matteus, Markus, Lukas og Johannes. Denne oppfatningen finner man ikke bare hos kristne historikere som setter Det nye testamente og dets historiske verdi høyt. Dette synet deles av alle – og av alle slags – seriøse historikere som forsker på antikken, fra evangeliske kristne til hardbarkede ateister ... Til syvende og sist er det kildene vi finner innenfor Nytestamentets kanon som gir mest og best informasjon". (Sitert fra Oskar Skarsaune: "Den ukjente Jesus", Avenir Forlag side 227- 228). Det er noen som tror at vi som lever ca 2000 år etter Kristus vet så mye bedre enn dem som levde bare et par tiår etter ham og som hadde opplevd ham i levende live. Det er, etter min mening, en dristig tro. Det meste av kanon var fastlagt allerede før år 200, og det på tross av at den endelige avgrensningen ikke ble fastslått før det siste tiåret før år 400. Det var riktignok noen ganske få skrifter det var debatt om. Men de aller fleste var det overhodet ikke debatt om. Når en avgjorde hvilke skrifter som skulle ha kanonisk autoritet, var det særlig følgende tre prinsipper en gikk ut fra, prinsipper som er en god garanti mot tilfeldigheter:

- a) Skriftet skulle være skrevet eller diktert av en apostel eller en aposteldisippel.
- b) Det skulle være anerkjent og brukt i de viktigste menighetene, og ha en betryggende utbredelse.

c) Det måtte samsvare med det apostoliske Kristus-vitnesbyrd, det vil si at det ikke måtte avvike fra det apostlene var kjent for å forkynne.

Det var altså ikke mange tilfeldigheter som avgjorde at Det nye testamente ble slik det ble. Vi skal ikke underslå at det i dag er populært å hevde at det er andre skrifter som burde ha kommet med. Noen av dem bærer til og med apostlers navn, som f. eks. Thomasevangeliet og Judasevangeliet. Men disse skriftene ble skrevet mye senere enn de skriftene i har i Det nye testamente. Når en leser dem, ser en også fort at de er veldig forskjellige fra skriftene i Det nye testamente. De er likesom for fantastiske og for åndelige. De bærer mye mer preg av legendedannelse enn av historiske opplysninger. Men nå er vi igjen inne på et stort og omfattende felt vi bare må forlate så å si med det samme vi har kommet inn på det.

Guds ord

Bibelen har altså blitt til gjennom en lengre prosess. Ulike personer med ulik stil har gitt sine bidrag til den. Når vi likevel kaller Bibelen ”Guds ord” er det fordi apostlene og profetene hadde en spesiell autoritet. Gud hadde gitt dem et budskap som de skulle formidle videre. De var ikke sendt ut for å si det de selv hadde på hjertet. De var ikke sendt ut for å være originale og moteriktige. De var sendt ut for å formidle et budskap fra Gud, og det budskapet skulle gjengis korrekt. Det er det vi tenker på når vi sier at Bibelen er ”inspirert”. Når Paulus taler om Det gamle testamente sier han: ”Hele skriften er inspirert av Gud og nyttig til lærdom, til overbevisning, til rettleiding, til opptuktelse i rettferdighet, for at Guds menneske kan være fullkomment, satt i stand til all god gjerning” (2 Tim 3,16-17). Både salmediktere, kristne forfattere og forkynnere har opp gjennom tidene gitt oss mange gode og oppbyggelige tanker. Men de stiller i en helt annen klasse enn de bibelske skriftene. Det er bare Bibelen som taler med profetisk og apostolisk autoritet. Det forkynnere, salmediktere og forfattere for øvrig sier, må bare godtas så lenge det stemmer med Bibelen – uansett hvor fromme skribentene er.

Ordet skaper tro.

Ingen mennesker begynner å tro på Faderen, Sønnen eller Den Hellige Ånd helt av seg selv. Det er Den Hellige Ånd som skaper troen i oss, og han gjør det gjennom Guds Ord. Noen har fått høre om Jesus allerede mens de satt på fars eller mors fang. Noen har lært Gud å kjenne på søndagsskolen. Andre hører om Gud først når de har kommet i voksen alder. Og vi vet at det er mennesker som til sin store overraskelse har kommet til tro fordi de grep fatt i en Bibel som lå i nattbordskuffen på hotellet de tok inn på. Men ingen begynner å tro helt av seg selv – i alle fall ikke på Bibelens Gud. Jeg har selv erfart noe av dette. ”Så kommer da troen av

forkynnelsen som en hører, og forkynnelsen som en hører, kommer ved Kristi ord”, sier Paulus (Rom 10,17). Derfor har kirken til alle tider har sendt ut evangelister og misjonærer. Og derfor vi helt siden Gutenberg begynte å trykke bøker, har delt ut Bibler i nesten alle deler av verden. Dessverre er det eksempler på at noen har brukt vold for å tvinge mennesker til tro. Det skjedde blant annet da kristendommen ble innført til vårt eget land. Men det er altså ikke slik det skal være. Tvang og manipulasjon er ikke av det gode. Troen må komme av seg selv når Ordet blir lest eller hørt.

Ordet formidler Guds Ånd.

Den Hellige Ånd har på en helt spesiell måte knyttet seg til Guds Ord. Når vi hører eller leser det, engasjeres ikke bare vår egen tanke og vår egen fornuft. Den Hellige Ånd begynner å påvirke oss slik at vi begynner å se Jesus for vårt indre blikk. Tilbake til et avsnitt fra Paulus vi også stoppet ved tidligere: Da Paulus skrev til menigheten i Galatia, skrev han til kristne som tydeligvis trodde at de fikk Den Hellige Ånd som belønning for gode gjerninger eller som belønning for at de klarte å leve etter Guds lov slik den står i Det gamle testamente. Da må Paulus stille dem det vi kaller et retorisk spørsmål: ”Bare dette vil jeg få vite av dere: var det ved lovgjerninger dere fikk Ånden, eller var det ved å høre troen forkynt?” ”Når Gud altså gir dere Ånden og gjør kraftige gjerninger blant dere, gjør han det ved lovgjerninger eller ved at dere hører troen forkynt?” (Gal 3,2 og 5). Paulus vet at de han skriver til har svaret på disse spørsmålene. De vet innerst inne at Ånden formidles gjennom Guds Ord.

Ordet knytter oss til Jesus.

Går vi enda en gang tilbake til Galaterbrevet, ser vi at det Paulus ønsket med sin forkynnelse var å ”male Kristus for øynene våre som korsfestet” (Gal 3,1). Når vi leser eller hører fra Bibelen, blir altså Jesus tydelig for oss. Det nye testamente forteller oss mange ganger at det er en nær forbindelse mellom Jesus og Ordet. I Johannesevangeliet presenteres Jesus rett og slett som Ordet. ”I begynnelsen var Ordet. Ordet var hos Gud og Ordet var Gud” (Joh 1,1) Det var viktig for Jesus at disiplene hans tok vare på det han sa. ”Hvis dere blir i mitt ord, er dere virkelig mine disipler. Da skal dere kjenne sannheten, og sannheten skal gjøre dere fri” (Joh 8,31). Det sies kanskje enda sterkere i et av brevene til Johannes. ”La det som dere har hørt fra begynnelsen, få bli i dere. Dersom det dere har hørt fra begynnelsen, blir i dere, vil også dere være i Sønnen og i Faderen. Og dette er det han har lovet oss: det evige liv” (1 Joh 2, 24f)

Bruksanvisning til livet

Når en fabrikk sender ut et produkt, følger det ofte med en bruksanvisning. Dersom produktet brukes riktig, vil det forhåpentligvis fungere godt i lange tider. Bruker en derimot håndmikseren eller vaskemaskinen til å blande sement, vil de bli utslitt og utbrukt lenge før tiden. Det var ikke dette de var laget for. Bibelen er en slik bruksanvisning som Gud har gitt oss. Den forteller oss hvordan vi best kan ta vare på oss selv og andre. Den forteller oss hvordan vi kan få et rikt og godt liv de årene vi har fått tildelt. Den forteller oss hvordan Gud kan få prege hverdagen vår med sin nåde og velsignelse. Den forteller oss hvordan vi kan bli frelst. ”Guds ord er ikke gitt oss bare fordi det skal fylle hodet vårt. Det er gitt oss for at det skal prege livet vårt”, var det en som sa en gang.

Bibelen i hverdagen

Alt det vi nå har sagt gir en god begrunnelse for at Guds ord har en så sentral plass når kristne samles til gudstjenester, møter eller mindre samlinger. Vi vil så gjerne hjelpe hverandre slik at Ordet kan både skape og vedlikeholde troen i oss, hjelpe oss til å se Jesus enda klarere, og bli fylt av Den Hellige Ånd. De siste 500 årene har boktrykkerkunsten gjort det slik at vi også kan lese Guds Ord selv. Vi kan kjøpe en trykt Bibel, og er ikke lenger avhengig av at noen leser høyt for oss fra et håndskrift. Det gir oss muligheten til å ha en daglig andaktsstund der vi kan ta til oss litt fra Guds Ord. Bibellesning er ikke en fromhetsøvelse vi skal gå inn i for å fortjene noe fra Gud. Det er ikke vi som gir Gud noe når vi setter oss ned med Bibelen. Det er tvert imot han som gir oss noe. Det er han som vil ha oss i tale og gi oss det vi trenger av krefter og nytt mot for dagen.

Bibelen og vår tid.

Passer en 2000 år gammel bok inn i vår tid? Nei, den gjør ikke uten videre det. Men nå må du høre fortsettelsen! ”Den har aldri passet inn i noen som helst tid. Bibelen har alltid gått på tvers av trender og moteretninger”. Nok en gang: Profetenes forkynnelse var ikke populær i deres samtid. De sto der og talte folket og kulturen midt imot. De gamle romere likte ikke uten videre det bibelske gudsbildet og den bibelske etikk. De syntes de kunne klare seg bedre uten. De norske vikingene var heller ikke spesielt begeistret for Kvitekrist og kristen seksualmoral. De ville helst være uten de også. De som har hatt Bibelen som utgangspunkt for sine tanker og handlinger, har alltid møtt motstand. Så, altså, det er ikke lett å finne en tid som Bibelen glatt og greitt har passet inn i. Dessuten, moteriktige tanker holder seg ikke så mange tiår. En moteriktig Bibel kunne neppe vare så lenge den heller. Bibelen har, på tross av at den

ikke er moteriktig, eller kanskje nettopp derfor, klart seg i mer enn to tusen år. Til alle tider har det vært noen som har kommet til tro gjennom den. Nå skal det sies at det slett ikke har manglet folk som har prøvd å forandre eller tolke Bibelen slik at den passet til den filosofien de likte å bekjenne seg til. For å ta de groveste eksemplene kan vi si at både slaveeiere og nazister forsøkte. Og de fikk det skremmende godt til. Så skremmende godt at vi helst ikke vil gjøre det samme som dem Jesu ord og apostlenes lære talte både Roma og Jerusalem midt imot og utfordret den måten den jevne romer tenkte og levde på. De norske vikingene fikk virkelig noe å tygge på da Bibelen begynte å forkynnes for dem. Noen syntes nok det var som å tygge småstein. Bibelen vil fortsatt være et korrektiv for oss som lever etter år 2000 og tror vi har funnet fram til løsninger på det meste. Det er derfor den er så interessant.